

Správa (obsahová informácia)

Expertný seminár v rámci belgického predsedníctva v EÚ
Príspevok kultúry v boji proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu
18. a 19. októbra 2010 Brusel

Chudoba v najširšom zmysle neznamená len byť hladný a nemať kde bývať. Nebezpečenstvo chudoby nie je len otázkou tykajúcou sa materiálneho nedostatku a života v nedôstojných podmienkach. Chudoba je zlá najmä kvôli tomu, že znamená duchovnú a morálnu depriváciu, pasivitu, beznádej, často neschopnosť tvoriť hodnoty. Chudoba je neprítomnosť motivácie, ale najmä, a veľmi často nulová šanca na zmenu bez pomoci zvonku (ide o fenomén nazvaný kultúra chudoby, ktorý označuje začarovaný kruh chudoby, z ktorého nemožno vystúpiť). Preto je boj s chudobou dôležitou agendou aj v rámci politiky EÚ.

(Trochu štatistiky: 16 percent populácie v EU žije na hranici chudoby, z toho je 17 percent žien, 16 percent detí, 17 percent starších ľudí, pod hranicou chudoby žijú bezdomovci, Rómovia, migranti, nezamestnaní ľudia a pod. Na Slovensku ide o takmer 11 percent ľudí (595 000 osôb) na hranici chudoby s príjmom pod 283 EUR na jednočlennú domácnosť, Často ide o rodiny s tromi a viac deťmi, starších ľudí, marginalizované skupiny detí a mládeže (najmä tie, ktoré žijú v marginalizovaných rómskych komunitách alebo opúšťajú detské domovy), bezdomovcov, migrantov a pod. Je dôležité si uvedomiť tiež, že je rozdiel medzi chudobou v EÚ a chudobou v Somálsku a je rozdiel medzi chudobou v Nemecku alebo Francúzsku a chudobou na Slovensku alebo v Maďarsku).

V dňoch 18. a 19. októbra 2010 sa konal v Bruseli (v Centre Culturel la Botanique, 236 Rue Royal) expertný seminár (v rámci belgického predsedníctva v EÚ) pod názvom Príspevok kultúry v boji proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu. Podujatie bolo organizované pri príležitosti Európskeho roka boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu 2010. Na seminári sa zúčastnila Mgr. Daniela Kuhnová z odboru kultúry nehmotného kultúrneho dedičstva a kultúry znevýhodnených skupín obyvateľstva. Cieľom jej účasti na seminári bolo získavať skúsenosti a informácie v oblasti politiky EÚ zameranej na boj s chudobou a sociálnu inklúziu marginalizovaných skupín obyvateľstva

Zmyslom seminára bolo hľadať možnosti kultúry v boji s chudobou v rámci Európskej únie a zdôrazniť úlohu kultúry pri odstraňovaní chudoby a sociálneho vylúčenia a implementovať kultúrnu dimenziu do všetkých agend súvisiacich s bojom proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu v rámci členských štátov. Výstupy zo seminára budú predložené stretnutiu ministrov kultúry v novembri 2010 v podobe odporúčaní. Očakáva sa, že by mali byť zohľadnené pri príprave EÚ 2020 strategy.

Význam kultúry pri odstraňovaní chudoby podľa účastníkov podujatia spočíva hlavne v interaktívnom zapojení znevýhodnených skupín do tvorivých procesov v oblasti kultúry a umenia, v ktorých zohrávajú dominantnú úlohu najrozmanitejšie typy umeleckých aktivít (interaktívne podujatia, tvorivé dielne a pod.), pričom dôraz je potrebné klást' na kolektívnu tvorbu a spoločné výstupy, ako aj na spôsoby komunikácie medzi jednotlivými účastníkmi tvorivého procesu. Jedine v rámci spoločného aktu tvorby (artefaktu) sa dajú dosiahnuť želateľné pozitívne zmeny, v rámci ktorých je možné formovať a motivovať ľudského jedinca a prinavrátiť ho dôstojnému životu, jeho túžbe po pravde, kráse a dobrodružstve, ako aj túžbe po tvorivej sebarealizácii a účasti na tvorbe spoločenských a kultúrnych hodnôt.

Účastníci seminára sa zhodli na tom, že kultúra hrá pozitívnu úlohu v boji proti chudobe a predstavuje významný preventívny mechanizmus v boji s chudobou. Preto je potrebné podporiť také iniciatívy, ktoré umožňujú ZSO participovať na kultúre t. z. podporiť mechanizmy, ktoré uľahčujú ZSO účasť na kultúrnom živote spoločnosti a tvorbe kultúrnych hodnôt, robia kultúru dostupnou pre tieto zraniteľné skupiny. Kultúrne aktivity prinášajú do ich života to najdôležitejšie: pocit seberealizácie, vnútornej integrity a zmysluplnosti, pocit spolupatričnosti a spolubytia, možnosť komunikovať s ostatnými a vytvárať spoločné dielo, naberať skúsenosti a vedomosti, zručnosti.

Účastníci seminára zdôraznili, že už nie je možné dlhšie opomínať legitimitu kultúrnych práv pre všetkých. Kultúrne práva majú hlboko transverzálnu (prierezovú) povahu a sú preto nedeliteľne spojené s politickými, ekonomickými, občianskymi a sociálnymi právami a je nevyhnutné ich spolu s nimi presadzovať. O to viac je treba o nich hovoriť v súvislosti s ZSO a bojom proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu. Ich posilnenie je jedným z predpokladov úspešného boja s chudobou.

Účastníci seminára vypracovali návrh odporúčaní, ktoré budú predložené na stretnutí ministrov kultúry Európskej únie v novembri 2010. Odporúčania reflektujú mnohorozmernú štruktúru problematiky a jej prierezový charakter (filozofické, politické, ekonomické, etické a iné aspekty) budú tiež východiskom pri tvorbe rozvojových stratégií Európskej únie do roku 2020.

Rámcové dlhodobé odporúčania:

Členské štáty by mali naďalej:

- Mobilizovať tvorbu politik a prierezových stratégií na všetkých úrovniach spoločnosti s dôrazom na pozitívnu úlohu kultúry tak, aby sa takto tvorené politiky stali efektívnym systémovým nástrojom sociálneho začlenenia ZSO (ďalej len znevýhodnené skupiny obyvateľstva) a aby sa stali tiež prevenciou voči sociálnemu vylúčeniu
- Zdôrazniť význam kultúrnej dimenzie sociálnej exklúzie zaangažovaním všetkých relevantných subjektov a organizácií, ako aj politikov a verejných činiteľov zaoberajúcich sa problematikou chudoby a sociálneho vylúčenia v oblastiach sociálnej a kultúrnej politiky
- Prepojiť agendy vzdelávania, sociálnych vecí, zamestnanosti, rovnosti príležitostí, rodovej rovnosti a kultúry a spojiť sily s cieľom vnímať tieto agendy ako jeden spoločný a neoddeliteľný nástroj v boji s chudobou a sociálnym vylúčením chudoby, v ktorom nesmie byť viac zanedbávaná kultúrna dimenzia sociálneho vylúčenia (jej význam v boji s chudobou)

Odporúčania účastníkov seminára sú nasmerované na nasledujúce oblasti:

1. Prístup ku kultúre a význam umenia pre ZSO
2. Vzdelávanie a informovanosť
3. Odbúranie predsudkov a stereotypov v kultúrnom sektore
4. Spolupráca

1. Prístup ku kultúre

- Podporovať dostupnosť kultúry pre marginalizované skupiny ohrozené chudobou a sociálnym vylúčením (napr. vstup do múzeí, galérií, knižníc, kín formou zliav, kultúrnych pasov a pod.)
- Posilniť participáciu ZSO na tvorbe kultúrnych hodnôt a podporovať kultúrnu participáciu a umeleckú tvorivosť ľudí ohrozených chudobou (napr. umelecké dielne, interaktívne kultúrne podujatia (výstavy, koncerty, divadelné predstavenia a pod.)
- Podporovať prostredníctvom kultúrnych mechanizmov osobnostný rozvoj ľudí ohrozených sociálnym vylúčením, ich sebavedomie, pozitívny pocit identity a upevnenie individuálnych schopností, nadania a talentu ZSO

2. Vzdelávanie a informovanosť

- Zvyšovať povedomie spoločnosti o dôležitosti kultúrnych práv pre všetkých a význame ich rozširovania ako základného predpokladu plnohodnotného, spokojného a dôstojného života každého človeka.
- Zvyšovať povedomie spoločnosti a kultúrneho sektoru o situácii ZSO a fenoméne chudoby
- Zvyšovať povedomie v kultúrnom sektore o dôležitosti posilnenia kultúrnej dimenzie v boji s chudobou
- Podporovať dostupnosť informácií a dostupnosť služieb v oblasti kultúry pre ZSO
- Podporovať prístup k informačným a komunikačným technológiám pre ZSO a otvorenie digitálneho priestoru a vzdelávania (v rámci digitálneho programu pre Európu)
- Podporiť zaangažovanosť médií v predmetnej oblasti s dôrazom na deti a mládež

3. Odbúranie predsudkov a stereotypov

- Podporovať odbúranie predsudkov a stereotypov zo strany majority a kultúrneho sektora (napríklad predsudok, že ohrozené skupiny si za svoju situáciu môžu sami)
- Podporovať formy neformálneho vzdelávania a proces celoživotného vzdelávania kultúrnych pracovníkov a predchádzanie diskriminácii v oblasti kultúrnych práv ZSO pre ZSO

4. Spolupráca a prepojenie

- Prepájať kultúrne politiky so sociálnymi a vzdelávacími a mládežníckymi politikami s cieľom podporiť synergický efekt pre úspešný proces sociálneho začlenenia

- Podporovať spoluprácu v oblasti kultúry na všetkých úrovniach spoločnosti – národnej, regionálnej, lokálnej i medzinárodnej a podporovať tiež spoluprácu všetkých skupín spoločnosti štátnej správy, samosprávy, tretieho sektora i podnikateľov s cieľom uľahčiť ZSO prístup ku kultúre a tvorbe kultúrnych a umeleckých hodnôt
- Podporovať rozvoj dobrovoľníckej činnosti a dobrovoľníckych stratégií (politik) v oblasti kultúry a umenia pre ZSO
- Podporovať proces medzikultúrneho dialógu a kultúrnej rozmanitosti a podporovať otvorenosť a toleranciu v prístupe k iným kultúram ako prevenciu voči sociálnej exklúzii a chudobe (Rómovia, migranti – nové menšiny)

(Odporúčania zo seminára budú kompletne zverejnené aj na webovej stránke Európskeho roka boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu: [TU](#))

Informácie získané na seminári budú využité najmä pri príprave medzirezortných strategických materiálov v oblasti kultúry znevýhodnených skupín obyvateľstva, napĺňaní úloh z Rozpracovania programového vyhlásenia vlády v podmienkach MKCR SR, ako aj pri príprave grantového programu zameraného na podporu kultúrnych aktivít znevýhodnených skupín obyvateľstva, pri definovaní priorít a kritérií prerozdelenia finančných prostriedkov, pri hľadaní nových inovatívnych metód a aktivít zameraných na odbúravanie bariér, predsudkov a stereotypov v rezorte kultúry, ktoré sú základnou príčinou nerovnosti a znevýhodnenia najzraniteľnejších skupín v rámci spoločnosti.